

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

NUTARIMAS

**DĖL KREIPIMOSI Į LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIŲ TEISMŲ SU
PRAŠYMU IŠTIRTI, AR LIETUVOS RESPUBLIKOS PREZIDENTO 2019 M.
GRUODŽIO 16 D. DEKRETO NR. 1K-164 „DĖL TEIKIMO LIETUVOS
RESPUBLIKOS SEIMUI ATLEISTI LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO TEISĖJĄ
SIGITĄ RUDĖNAITĘ IŠ ŠIO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS PIRMININKO
PAREIGŲ IR SKIRTI JĄ LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO PIRMININKE“
1 STRAIPSNIS IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO 2020 M. BALANDŽIO 21 D.
NUTARIMAS NR. XIII-2848 „DĖL LIETUVOS AUKŠČIAUSIOJO TEISMO TEISĖJOS
SIGITOS RUDĖNAITĖS ATLEIDIMO IŠ ŠIO TEISMO CIVILINIŲ BYLŲ SKYRIAUS
PIRMININKO PAREIGŲ“ NEPRIEŠTARAUJA LIETUVOS RESPUBLIKOS
KONSTITUCIJAI IR LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISMŲ ĮSTATYMI**

2020 m. gegužės 7 d. Nr. XIII-2893

Vilnius

Lietuvos Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. išleido dekretą Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ (toliau – Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretas Nr. 1K-164), kurio 1 straipsniu, atsižvelgdamas į Teisėjų tarybos patarimą, teikė Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Atsižvelgdamas į šį Respublikos Prezidento dekretą, Seimas 2020 m. balandžio 21 d. slaptu balsavimu priėmė nutarimą Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“, kuriuo atleido Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų.

Seimui kyla abejonių dėl šių teisės aktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai ir Lietuvos Respublikos teismų įstatymui. Seimo abejonės grindžiamos šiais argumentais:

1. Teisėjo ir teismų nepriklausomumas – vienas esminių demokratinės teisinės valstybės principų (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2004 m. gegužės 13 d., 2006 m. gegužės 9 d., 2014 m. gegužės 8 d. ir kiti nutarimai). Konstitucinio Teismo aktuose yra suformuota plati oficialioji konstitucinė teisėjo ir teismų nepriklausomumo doktrina, kurioje konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo imperatyvas aiškinamas atsižvelgiant į konstitucinį teisinės valstybės

principą. Konstitucinis Teismas 1999 m. gruodžio 21 d. nutarime yra išskyręs du neatsiejamus teisėjo ir teismų nepriklausomumo principo aspektus: šis principas visų pirma reiškia teisėjo ir teismų, vykdančių teisingumą, nepriklausomumą; kita vertus, teisėjas ir teismai nėra pakankamai nepriklausomi, jeigu neužtikrintas teismų, kaip teisminės valdžios institucijų sistemos, nepriklausomumas. Konstitucinis Teismas šiame nutarime pabrėžė, kad pagal valdžių padalijimo principą visos valdžios yra savarankiškos, nepriklausomos, galinčios atsverti viena kitą; teisminė valdžia, būdama savarankiška, negali būti priklausoma nuo kitų valdžių dar ir dėl to, kad ji vienintelė formuojama ne politiniu, bet profesiniu pagrindu; tik būdama savarankiška, nepriklausoma nuo kitų valdžių, teisminė valdžia gali įgyvendinti savo funkciją – vykdyti teisingumą.

Teisėjo nepriklausomumas yra užtikrinamas *inter alia* įtvirtinus teisminės valdžios, kaip visavertės, savivaldą, finansinį ir materialinį techninį aprūpinimą, nustačius teisėjo įgaliojimų trukmės neliečiamumo, teisėjo asmens neliečiamumo, teisėjo socialines (materialines) garantijas (Konstitucinio Teismo 2007 m. spalio 22 d., 2011 m. vasario 14 d., 2013 m. liepos 1 d., 2014 m. gegužės 8 d. ir kiti nutarimai).

Konstitucinis Teismas yra ne kartą pažymėjęs, kad teisminės valdžios visavertiškumas ir nepriklausomumas suponuoja jos savireguliaciją ir savivaldą, kuri apima *inter alia* teismų darbo organizavimą, teisėjų profesinio korpuso veiklą (Konstitucinio Teismo 1999 m. gruodžio 21 d., 2006 m. gegužės 9 d. nutarimai). Svarbus teismo – savarankiškos valstybės valdžios – savivaldos elementas yra Konstitucijos 112 straipsnio penktojoje dalyje nurodyta speciali teisėjų institucija, patarianti Respublikos Prezidentui dėl teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų; šios teisėjų institucijos konstituciniai įgaliojimai yra susiję su teisminės valdžios, kaip profesiniu pagrindu formuojamos valstybės valdžios, ir tam tikrą teisminę valdžią vykdančių teisėjų korpuso narių, įstatymo nustatyta tvarka paskirtų arba išrinktų į šią specialią teisėjų instituciją, dalyvavimu priimant sprendimus dėl teisėjų karjeros (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas, 2014 m. kovo 10 d. sprendimas). Teisėjų profesinės karjeros samprata apima ir tokius atvejus, kai teisėjas yra skiriamas kurio nors teismo pirmininku, kurio nors teismo skyriaus pirmininku ir pan. (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d. nutarimas).

Viena iš teisėjo nepriklausomumo, įtvirtinto Konstitucijoje, garantijų yra jo įgaliojimų trukmės garantija (Konstitucinio Teismo 1995 m. gruodžio 6 d., 2001 m. liepos 12 d., 2006 m. gegužės 9 d. ir kiti nutarimai). Tik nepriklausomas teismas, taigi tik toks, kurio teisėjams garantuojamas jų įgaliojimų trukmės neliečiamumas, gali būti laikomas vykdančiu teisingumą taip, kaip reikalauja Konstitucija; teisėjo įgaliojimų trukmės neliečiamumo garantija yra svarbi dar ir dėl to, kad teisėjas, kad ir kokios politinės jėgos būtų valdžioje, turi išlikti nepriklausomas ir nesitaikyti prie galimos politinių jėgų kaitos (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d.

nutarimas, 2010 m. birželio 30 d. sprendimas). Teisėjo įgaliojimų trukmė negali priklausyti nuo jų paskyrusių valstybės valdžios institucijų būsimų sprendimų, grindžiamų laisva nuožiūra (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d., 2007 m. spalio 22 d. ir kiti nutarimai, 2010 m. birželio 30 d. sprendimas). Kaip yra pažymėjęs Konstitucinis Teismas, pagal Konstitucijos 111 straipsnio ketvirtąją dalį teisėjų bei teismų pirmininkų įgaliojimų trukmė turi būti reglamentuojama Teismų įstatymu; teisėjo įgaliojimų trukmės reguliavimas įstatymu yra viena esminių teisėjo nepriklausomumo garantijų (Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas).

Užtikrinant teisėjo įgaliojimų trukmės neliečiamumą, Konstitucijos 115 straipsnyje yra nustatyti atvejai, kai teisėjas gali būti atleistas iš pareigų; šiame Konstitucijos straipsnyje taip pat yra įtvirtinta, kad teisėjas gali būti atleistas iš pareigų įstatymo nustatyta tvarka. Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad Konstitucijoje įtvirtintas teisėjų atleidimo iš pareigų (įgaliojimų nutrūkimo) pagrindų sąrašas yra baigtinis ir negali būti išplėstas įstatymais ar kitais teisės aktais (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimai, 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas). Pagal Konstitucijos 115 straipsnį teisėjai atleidžiami iš pareigų šiais atvejais: savo noru (1 punktas); pasibaigus įgaliojimų laikui arba sulaukę įstatyme nustatyto pensinio amžiaus (2 punktas); dėl sveikatos būklės (3 punktas); išrinkus į kitas pareigas arba jų sutikimu perkėlus į kitą darbą (4 punktas); kai savo poelgiu pažemino teisėjo vardą (5 punktas); kai įsiteisėja juos apkaltinę teismų nuosprendžiai (6 punktas). Paminėtina, kad, kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 115 straipsnio 4 punkto nuostata negali būti aiškinama vien pažodžiui, taikant tik lingvistinį (verbalinį) teisės aiškinimo metodą; šio punkto formuluotė apima visus atvejus, kai teisėjas jo sutikimu yra paskiriamas, išrenkamas arba kuriuo nors kitu būdu užima kitas pareigas (pradedą dirbti kitą darbą), nepriklausomai nuo to, koks naujų pareigų užėmimo (darbo pradėjimo) būdas yra numatytas įstatymuose ir kituose teisės aktuose (Konstitucinio Teismo 2005 m. birželio 2 d. nutarimas).

Kaip yra konstatavęs Konstitucinis Teismas, Konstitucijos 115 straipsnyje įtvirtintas reikalavimas teisėjų atleidimo tvarką nustatyti įstatymu aiškinamas atsižvelgiant į Konstitucijos 111 straipsnio ketvirtąją dalį, pagal kurią teismų sudarymą ir kompetenciją nustato Teismų įstatymas, taigi teisėjų atleidimo iš pareigų tvarka turi būti nustatyta ne bet kokiame, o būtent Teismų įstatyme (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d., 2007 m. sausio 16 d., 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimai). Šiuo aspektu aiškindamas Konstitucijos 115 straipsnyje vartojamą formuluotę „teisėjai atleidžiami įstatymo nustatyta tvarka“, Konstitucinis Teismas konstatavo, kad Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos privalo laikytis visi subjektai, kurie pagal Konstituciją ir Teismų įstatymą turi įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus

arba Teismų įstatyme nustatytais būdais turi įgaliojimus dalyvauti sprendžiant teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus (Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimas).

Konstitucinio Teismo nutarimuose ne kartą konstatuota ir tai, kad Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkte įtvirtinti Respublikos Prezidento įgaliojimai formuoti teisminę valdžią – tai reikšmingas valstybės vadovo konstitucinio statuso elementas; šių Respublikos Prezidento įgaliojimų pakeitimas ar apribojimas reikštų Respublikos Prezidento konstitucinės kompetencijos pakeitimą; taip pat ir Konstitucijos 112 straipsnio penktojoje dalyje nurodytos specialios įstatymo numatytos teisėjų institucijos įgaliojimų patarti Respublikos Prezidentui dėl visų teismų teisėjų paskyrimo, paaukštinimo, perkėlimo ar atleidimo iš pareigų pakeitimas ar apribojimas reikštų šios teisėjų institucijos paskirties, kylančios iš pačios Konstitucijos, pakeitimą (Konstitucinio Teismo 2006 m. gegužės 9 d., 2006 m. lapkričio 27 d. nutarimai). Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad Konstitucijos 112 straipsnio antrosios ir trečiosios dalių nuostatose, taip pat Konstitucijos 67 straipsnio 10 punkte įtvirtintus įgaliojimus skiriant ir atleidžiant dviejų aukščiausių grandžių bendrosios kompetencijos teismų teisėjus ir šių teismų pirmininkus Seimas įgyvendina kartu su Respublikos Prezidentu. Pabrėžtina ir tai, kad pagal Konstitucijos 84 straipsnio 11 punktą Respublikos Prezidentas gali teikti Seimui atleisti teisėjus tik įstatymo numatytais atvejais.

Konstitucijos 112 straipsnio antrojoje dalyje nustatyta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjus, o iš jų – pirmininką, skiria ir atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmė, taip pat atleidimo iš šių pareigų pagrindai ir tvarka Konstitucijoje eksplicitiškai neregamentuojami. Pagal Konstitucijos 111 straipsnio ketvirtąją dalį tai nustatyta Teismų įstatyme. Taigi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas iš šio teismo skyriaus pirmininko pareigų gali būti atleidžiamas tik laikantis iš Konstitucijos kylančių ir Teismų įstatyme įtvirtintų reikalavimų. Atsižvelgiant į tai pažymėtina, kad Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendime konstatuota: „Seimui, įstatymu nustačius Aukščiausiojo Teismo pirmininko (ar šio teismo skyriaus pirmininko) įgaliojimų (kadencijos) trukmę, kyla pareiga paisyti įstatymu nustatytos įgaliojimų (kadencijos) trukmės, nes pagal Konstituciją Seimas, taip pat kiekvienas Seimo narys, vykdydamas jam Konstitucijoje nustatytas funkcijas, suteiktus įgaliojimus, yra saistomas Konstitucijos ir įstatymų. Taigi nei Seimas, nei Seimo nariai negali ignoruoti ne tik Konstitucijos, bet ir įstatyme įtvirtinto teisinio reguliavimo, nustatančio Aukščiausiojo Teismo pirmininko (ar šio teismo skyriaus pirmininko) įgaliojimų (kadencijos) trukmę.“

2. Pagal Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalį Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmė yra penkeri metai. Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų atleidžia Seimas Respublikos Prezidento teikimu. Pagal šio straipsnio 7 dalį dėl Lietuvos Aukščiausiojo

Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų Respublikos Prezidentui pataria Teisėjų taryba (išskyrus atvejus, kai teisėjas yra paskiriamas Konstitucinio Teismo teisėju arba Vyriausybės nariu).

Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti, be kita ko, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindai:

„Teismo pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, skyriaus pirmininkas iš pareigų atleidžiamas:

- 1) pasibaigus paskyrimo į šias pareigas terminui;
- 2) jeigu jo veiklos vertinimo metu yra nustatyta, kad jis netinkamai atlieka įstatymų nustatytas administravimo funkcijas;
- 3) visais kitais šio Įstatymo 90 straipsnio 1 dalyje numatytais teisėjo atleidimo iš pareigų atvejais.“

Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinti tie patys kaip ir nustatytieji Konstitucijos 115 straipsnyje teisėjų atleidimo iš pareigų pagrindai:

„Teisėjas atleidžiamas iš pareigų šiais atvejais:

- 1) savo noru;
- 2) kai pasibaigia teisėjo įgaliojimų laikas arba jis sulaukia įstatymų nustatyto pensinio amžiaus;
- 3) dėl sveikatos būklės;
- 4) kai teisėjas išrinktas į kitas pareigas arba jo sutikimu perkeltas į kitą darbą;
- 5) kai savo poelgiu pažemina teisėjo vardą;
- 6) kai įsiteisėja jį apkaltinęs teismo nuosprendis.“

Apibendrinant šį Teismų įstatyme nustatytą teisinį reguliavimą, konstatuotina, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjas iš šio teismo skyriaus pirmininko pareigų gali būti atleistas tik pasibaigus jo paskyrimo į šias pareigas terminui arba jo veiklos vertinimo metu nustačius, kad jis netinkamai atlieka administravimo funkcijas, arba esant kuriam nors Konstitucijos 115 straipsnyje įtvirtintame baigtiniame (todėl Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalyje tik pakartotame) teisėjų atleidimo iš pareigų pagrindų sąraše nustatytam pagrindui. Šio konstitucinio ginčo atveju tai reiškia, kad nepasibaigus Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko penkerių metų kadencijai Respublikos Prezidentas negali teikti Seimui atleisti jo iš šių pareigų, o Seimas negali jo atleisti, jeigu nėra kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatyto atleidimo pagrindo, be kita ko, jeigu jis nėra paskirtas į kitas pareigas.

3. Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Nr. 1K-164, atsižvelgdamas į Teisėjų tarybos 2019 m. gruodžio 16 d. nutarimu Nr. 13P-208-(7.1.2) „Dėl patarimo Lietuvos Respublikos Prezidentui teikti Seimui atleisti Sigitą Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo

Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir teikti Seimui skirti šio teismo pirmininke“ pateiktą patarimą, teikė Seimui atlikti du skirtingus teisinius veiksmus: atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Taigi šiuo Respublikos Prezidento dekretu Seimui teikta atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, dar nepaskyrus jos šio teismo pirmininke. Šio dekreto preambulėje kaip atleidimo iš pareigų teisiniai pagrindai yra nurodyti Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punktas, nukreipiantis į šio įstatymo 90 straipsnio 1 dalį, ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų, kai jis yra išrinktas į kitas pareigas arba jo sutikimu perkeltas į kitą darbą; jokių kitų Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatytų teisėjo atleidimo iš pareigų pagrindų nenurodyta. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigas teisėja S. Rudėnaitė ėjo nuo 2017 m. lapkričio 13 d., kai įsigaliojo Seimo 2017 m. lapkričio 9 d. nutarimas Nr. XIII-720 „Dėl Sigitos Rudėnaitės skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininke“. Vadinasi, Respublikos Prezidentas 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Nr. 1K-164 teikė Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, nepasibaigus jos paskyrimo į šias pareigas terminui ir nesant jokio kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme numatyto Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo, taip pat ir nustatyto Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte, kuriuo vadovautasi išleidžiant šį dekretą.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytus argumentus, manytina, kad Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ 1 straipsniu teikiant Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkę iš pareigų, dar nepaskyrus jos į kitas pareigas:

1) nesilaikyta Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punkte, 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytų reikalavimų ir kartu pažeista Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostata, pagal kurią Respublikos Prezidentas gali teikti Seimui atleisti teisėjus tik įstatymo numatytais atvejais, Konstitucijos 111 straipsnio ketvirtoji dalis, pagal kurią visi subjektai, kurie turi įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus, įpareigojami laikytis Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos, taip pat Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų tik jau paskyrus jį į kitas pareigas;

2) sudarius prielaidas atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų nesant Konstitucijoje ar Teismų įstatyme nustatyto pagrindo, pažeistas konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas;

3) nepaisyta vieno esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų – teisinio tikrumo ir aiškumo imperatyvo, reiškiančio, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, jame negali būti dviprasmybių, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna;

4) nesilaikyta konstitucinio atsakingo valdymo principo, suponuojančio, be kita ko, tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

4. Respublikos Prezidentas kartu su 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Nr. 1K-164 pateikė Seimui svarstyti Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projektą Nr. XIIIP-4349, kurio 1 straipsnyje buvo numatyta atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Taigi šiame Seimo nutarimo projekte (jo 1 straipsnyje) numatyti Seimo sprendimai buvo suformuluoti analogiškai kaip ir atitinkami Respublikos Prezidento teikimai pirmiau nurodytame dekrete. Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas 2020 m. balandžio 20 d. posėdyje, atsižvelgęs į Seimo kanceliarijos Teisės departamento pastabą, kad skyrimas į pareigas ir atleidimas iš pareigų yra du savarankiški teisiniai veiksmai, išdėstė juos atskiruose Seimo nutarimo projekto straipsniuose: komiteto patobulinto Seimo nutarimo projekto Nr. XIIIP-4349(2) 1 straipsnyje buvo numatyta atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, o 2 straipsnyje – paskirti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke.

Atsižvelgiant į šį kontekstą pabrėžtina, kad pagal Konstituciją ir Teismų įstatymą Seimas turi įgaliojimus skirti ir atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininką ir šio teismo skyriaus pirmininką tik Respublikos Prezidento teikimu, taigi inicijuoti šių Seimo įgaliojimų įgyvendinimą yra išimtinė Respublikos Prezidento teisė. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad pagal Konstituciją Seimo konstitucinių ir įstatymuose nustatytų įgaliojimų įgyvendinimas priimant Seimo teisės aktus gali būti inicijuojamas tik pateikiant Seimui atitinkamo teisės akto projektą, kurį Seimas privalo pradėti svarstyti (Konstitucinio Teismo 2018 m. birželio 29 d. nutarimas). Atsižvelgiant į tai, kad pateikti Seimui Seimo nutarimo dėl skyrimo į Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko pareigas ir Seimo nutarimo dėl atleidimo iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų projektus yra Respublikos Prezidento prerogatyva, svarstant Respublikos Prezidento pateiktą Seimo nutarimo projektą Nr. XIIIP-4349 Seime ar jo struktūriniuose padaliniuose jis negalėjo būti iš esmės pakeistas, be kita ko, taip, kad jame numatyti

Seimui teikti priimti sprendimai būtų išskaidyti į du atskirus projektus, nes toks pakeitimas būtų reiškęs Respublikos Prezidento įgaliojimų perėmimą.

Po Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkės pareigų ir jos skyrimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“ projekto Nr. XIII-4349(2) svarstymo Seimo 2020 m. balandžio 21 d. posėdyje surengtas slaptas balsavimas, kuriame dėl šio nutarimo projekto straipsnių balsuota atskirai. Seimo narių slaptu balsavimu šio nutarimo projekto 1 straipsniui, kuriame buvo numatyta atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę iš Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, pritarta (už balsavo 68 Seimo nariai, prieš – 34, susilaikė 17); šio nutarimo projekto 2 straipsniui, kuriame buvo numatyta paskirti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją S. Rudėnaitę Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke, nepritarta (už balsavo 52 Seimo nariai, prieš – 46, susilaikė 23).

Tokie Seimo narių slaptos balsavimo rezultatai lėmė tai, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėja S. Rudėnaitė atleista iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, nepaskyrus jos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke. Pažymėtina, kad pagal Konstituciją Seimo valia priimant sprendimus negali būti pareikšta kitaip, kaip tik Seimo nariams balsuojant Seimo posėdyje ir priimant atitinkamą teisės aktą (Konstitucinio Teismo 2009 m. gegužės 15 d. sprendimas, 2010 m. spalio 27 d., 2014 m. birželio 3 d. išvados, 2018 m. birželio 29 d. nutarimas). Taigi dėl Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekretu Nr. 1K-164 išdėstyto teikimo Seimui teisinio ydingumo susiklostė tokia padėtis, kad slaptu balsavimu priimtu Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė Sigita Rudėnaitė atleista iš pareigų, nepasibaigus jos paskyrimo į šias pareigas terminui ir nesant jokio kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme numatyto Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo, taip pat ir nustatyto Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte, kuriuo vadovavosi Respublikos Prezidentas, teikdamas Seimui ją atleisti.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytus argumentus, manytina, kad Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimu Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“, kuriuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė Sigita Rudėnaitė atleista iš pareigų, nepasibaigus jos paskyrimo į šias pareigas terminui ir nesant jokio kito Konstitucijoje ar Teismų įstatyme numatyto Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindo, taip pat ir

nustatyto Teismų įstatymo 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte, kuriuo vadovaudamasis Respublikos Prezidentas teikė Seimui ją atleisti:

1) nepaisyta Teismų įstatymo 79 straipsnio 4 dalyje nustatytos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko įgaliojimų (kadencijos) trukmės ir kartu pažeistas konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas, neužtikrinta teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas, kurie yra neatsiejami teisinės valstybės principo elementai, suponuojantys valstybės pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą, apsaugoti asmenų teises, gerbti teisėtus interesus ir teisėtus lūkesčius, vykdyti priimtus įsipareigojimus asmeniui; taigi pažeistas ir konstitucinis teisinės valstybės principas;

2) nepaisyta Teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalyje ir 90 straipsnio 1 dalies 4 punkte nustatytų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininko atleidimo iš pareigų pagrindų ir kartu pažeista Konstitucijos 111 straipsnio ketvirtoji dalis, įpareigojanti visus subjektus, kurie turi įgaliojimus spręsti teisėjų atleidimo iš pareigų klausimus, laikytis Teismų įstatyme nustatytos teisėjų atleidimo iš pareigų tvarkos, Konstitucijos 115 straipsnio 4 punktas, pagal kurį teisėjas atleidžiamas iš pareigų, paskyrus jį į kitas pareigas, taip pat konstitucinis teisėjo ir teismų nepriklausomumo principas;

3) neatsižvelgus į Respublikos Prezidento ir Teisėjų tarybos, pagal Konstitucijos 112 straipsnio penktąją dalį patariančios jam visais teisėjų skyrimo, jų profesinės karjeros ir atleidimo iš pareigų klausimais, siekį, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininkė S. Rudėnaitė būtų atleista iš šių pareigų tik paskyrus ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke, pažeista Teismų įstatymo 81 straipsnio 3 dalis, pagal kurią Seimas atleidžia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo skyriaus pirmininką iš pareigų Respublikos Prezidento teikimu, kartu pažeisti konstituciniai valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo principai;

4) nesilaikyta konstitucinio atsakingo valdymo principo, suponuojančio, be kita ko, tai, kad visos valstybės institucijos ir pareigūnai turi tinkamai įgyvendinti jiems Konstitucijos ir įstatymų suteiktus įgaliojimus.

Lietuvos Respublikos Seimas, atsižvelgdamas į pirmiau išdėstytus argumentus ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucijos 106 straipsnio pirmąja ir antrąja dalimis, Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 65 straipsnio 1 dalies 1, 2 punktais,
n u t a r i a:

1 straipsnis.

1. Kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti, ar Lietuvos Respublikos Prezidento 2019 m. gruodžio 16 d. dekreto Nr. 1K-164 „Dėl teikimo Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų ir skirti ją Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke“

1 straipsnis tiek, kiek juo teikta Lietuvos Respublikos Seimui atleisti Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėją Sigitą Rudėnaitę iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų, dar nepaskyrus jos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininke, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 84 straipsnio 11 punkto nuostatai, kad Respublikos Prezidentas įstatymo numatytais atvejais teikia Seimui atleisti teisėjus, 111 straipsnio ketvirtajai daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 81 straipsnio 1 dalies 3 punktui, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

2. Kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinę Teismą su prašymu iširti, ar Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. balandžio 21 d. nutarimas Nr. XIII-2848 „Dėl Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjos Sigitos Rudėnaitės atleidimo iš šio teismo Civilinių bylų skyriaus pirmininko pareigų“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 111 straipsnio ketvirtajai daliai, 115 straipsnio 4 punktui, konstituciniams valdžių padalijimo, teisėjo ir teismų nepriklausomumo, teisinės valstybės, atsakingo valdymo principams, Lietuvos Respublikos teismų įstatymo 79 straipsnio 4 daliai, 81 straipsnio 1, 3 dalims, 90 straipsnio 1 dalies 4 punktui.

Seimo Pirmininkas

Viktoras Pranckietis